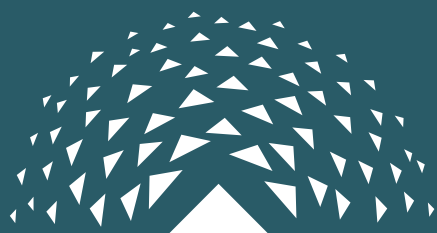

**A 2021. novemberi romániai kormányalakítás,
kilátások és kockázatok**

The November 2021 Government Formation in Romania,
Prospects and Risks

BARABÁS T. JÁNOS

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Németh Ferenc

Szöveggondozás és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Barabás T. János, 2021

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKKElemzesek.KE-202158>

Összefoglaló: 2021. november 15-én a román parlament a Nicolae Ciucă vezette kormánynak szavazott bizalmat, az ország vezetése pedig – rotációs kormányzásban – a Nemzeti Liberális Párt és a Szociáldemokrata Párt – valamint a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és egyéb kisebbségi pártok – nagykoalíciójának a kezébe került. E pártok megállapodása rögzíti a kormány fontosabb teendőit (pl. a Nemzeti Újjáépítési és Rezilienciaprogramot), valamint azt, hogy Ciucă 2023 májusában átadja a kormányfői tisztséget a szocialista partnerének. Az utóbbi hónapok legfontosabb romániai problémái három krízishez kapcsolódnak: az egészségügyi, az energia- és az azokból is eredő belpolitikai válsághoz. Bukarest a nemzetközi események következtében attól tart, a nagyhatalmi viszonyok alakulása hosszú távon kedvezőtlen az érdekeire nézve, mivel térségünkben egyre több biztonsági kockázattal kell számolni. Természetes lenne, hogy szomszédként együttműkjünk e kihívások megoldásában, hiszen mi vagyunk a leginkább érdekelttek egymás sikerében, jólétében.

Kulcsszavak: Románia, EU, USA, NATO, Oroszország, Magyarország, korrupció, kisebbség, kormányzás

Abstract: On November 15, 2021, the Romanian Parliament voted in favor of the government led by Nicolae Ciucă and the grand coalition of the National Liberal Party and the Social Democratic Party – as well as the Democratic Alliance of Hungarians in Romania and other minority parties – was formally announced. The coalition agreement sets out the main tasks of the government (e.g., the launching of the National Program for Reconstruction and Resilience), and – in accordance with the principle of rotational governance – the transferring of the prime ministerial seat to the PSD in May 2023. The main problems in recent months in Romania are linked to three crises: the health (the fourth wave of the pandemic), the energy and the domestic political crisis. Bucharest fears that security risks will increase in our region in the long run. It would be natural for Hungary and Romania to work together to meet these challenges, because as neighbors we are the most interested in the success and prosperity of each other.

Keywords: Romania, EU, USA, Russia, NATO, corruption, minority, governance, Hungary

BEVEZETŐ

A román szenátus és képviselőház a 2021. november 15-i együttes ülésén a [Nicolae Ciucă vezette kormánynak](#) szavazott bizalmat. A pártok vezetői ugyanakkor hivatalosan is bejelentették a jobboldali Nemzeti Liberális Pártnak (*Partidul Național Liberal*, PNL) és a Szociáldemokrata Pártnak (*Partidul Social Democrat*, PSD) a rotációs kormányzás elve szerinti nagykoalícióját, amelyhez a

Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) és a többi kisebbségi párt is csatlakozott. A koalíciós megállapodás rögzíti a kormány fontosabb teendőit – amelyek közül a gazdaságpolitika terén az első az uniós újjáépítési alap finanszírozásával megvalósítandó Nemzeti Újjáépítési és Rezilienciaprogram (*Programul Național de Redresare și Reziliență*, PNRR) elindítása –, valamint azt, hogy Ciucă 2023 májusában átadja a kormányfőséget a szociáldemokrata partnerének, Marcel Ciolacunak. A kormányprogram tehát a [PNRR-re összpontosít](#), amelynek a középpontjában az infrastruktúra-építés áll – a vidéki pártklientúrák elvárásának megfelelően.

Elemzésemben igyekszem feltárni a román belpolitika mozgatóerőit, az energia- és az egészségügyi válságnak a belpolitikai krízissel való kölcsönhatását, valamint a kormánykoalíciónak az egyre összetettebbé váló nemzetközi viszonyokban meglévő lehetőségeit.

A ROMÁN BELPOLITIKAI DINAMIKA 2021 ŐSZÉN

Romániában az elmúlt hónapokban a legfontosabb problémák három krízishez kapcsolódtak: a Covid negyedik hulláma okozta egészségügyi, az energia- és a belpolitikai válsághoz. Ősz elejétől az első kettő befolyásolta és segítette elő a belpolitikai fejleményeket.

A belpolitikai viszonyok jobb megértése érdekében táblázatban szemléltetem a törvényhozás összetételét és a politikai erőviszonyokat.

[1. táblázat](#)

A román törvényhozás

Párt	Szenátusi helyek száma	Képviselőházi helyek száma	Pártelnök	Ideológia
Román Szociáldemokrata Párt	47	110	Marcel Ciolacu	baloldali
Nemzeti Liberális Párt	38	79	Florin Cîțu	konzervatív-liberális
RMDSZ	9	20	Kelemen Hunor	centrista
Egyéb kisebbségek		18		
Mentsük meg Romániát Uniót (<i>Uniunea Salvați România</i> , USR)	25	55	Dacian Cioloș	progresz-szivista
Románok Egyesüléséért Szövetség (<i>Alianța pentru Unirea Românilor</i> , AUR)	13	30	George Simion és Claudiu Târziu	populista, radikális jobb
Függetlenek	4	18		
Összesen	136	330		

Az 1. táblázatból kiderül, hogy a PSD–PNL–RMDSZ–kisebbségek alkotta koalíciónak biztos, 70 százalék körüli többsége van a törvényhozásban, és a stabil háttér valószínűleg akkor is megmarad, ha a PNL korábbi elnökének, Ludovic Orbannak több követője is az ellenzék soraiba lép át. A nyugati média ([Deutsche Welle](#), [Radio France International](#)) a kormány várható stabilitását emeli ki, amely az uniós támogatások feltétele. Ugyanakkor a román politikai elemzők többsége úgy véli, a két párt érdekcsoportjai közötti jelentős érdekkülönbség miatt kétséges, hogy a PNL–PSD-szövetség a 2024-es elnökválasztásig kitart. E kétségek jobban érthetővé válnak, ha a közelmúlt politikai folyamatait közelebbről is megvizsgáljuk.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI VÁLSÁG

A járvány negyedik hullámának 2021 őszi erőteljes felfutását társadalmi-kulturális és mentalitásbeli jellemzők egyaránt segítették. A leginkább szembevető a társadalomnak a hatóságok iránti csekély bizalma volt. Meglátásom szerint ennek elsősorban történelmi okai vannak: az ország 1877-ben kiáltotta ki a Portától való függetlenségét, és azóta többnyire diktatúrákban vagy torz demokráciában élt. Az így kialakult bizalomhiányból eredhet a kormányzat számos ellentmondásos járványellenes intézkedése és az azokkal szembeni ódzkodás is.

A 2020-as kezdete utáni első néhány hónapban az [állam hatékonyan kezelte](#) a járványt, a szigorú korlátozások eredményeként pedig nemzetközi viszonylatban alacsony volt a fertőzöttek és a kórházban kezelték aránya. 2020 nyarától a kormány a járványügyi kommunikációt és a lakosság szabadságát korlátozó intézkedések meghozatalát inkább a technokratákra bízta. A médiában orvosok, szakemberek – Raed Arafat járványügyi kormánybiztos, Nelu Tătaru korábbi és Alexandru Rafila jelenlegi egészségügyi miniszter, Adrian Streinu-Cercel, a szenátus egészségügyi bizottságának elnöke – tűntek fel a leggyakrabban. A második hullámot (2020 őszén) szintén meglehetősen jól kontroll alatt sikerült tartani azzal, hogy meghosszabbították az intézkedések (maszkviselés, szociális távolságtartás, gyülekezési tiltások) és a korlátozások jelentős részének a határidejét.

Azonban a koherens kormányzati program hiányában 2020 végén megjelent az [első komoly probléma](#): habár makroegészségügyi szinten ellenőrzés alatt tudták tartani a helyzetet, de a járványügyi költségek gyors ütemben emelkedtek, a bezártság miatt nőtt a lakossági elégedetlenség, így az ügyvezető kormány úgy vélte, a szigorú korlátozások nem indokoltak és gazdaságilag sem fenntarthatók. A járványügyi megszorítások lazításának (maszkviselés mellőzése, a vendéglátásban a gyülekezés engedélyezése) tehát politikai népszerűsítés és gazdasági okai voltak.

Mivel Rafilát és Streinu-Cercelt 2020 októberében a [PSD kooptálta](#), és a párt parlamenti listájának az élére kerültek, újabb gond jelentkezett: a korábbi négy technokrata járványügyi szakemberből kettő kilépett, Arafat pedig a média árnyékos oldalára került, hogy a PNL ne veszítse el őt a belpolitika válságban. Így jelentősen

csökkent a társadalmat meggyőző erő. 2021-re már zavarossá vált a kormányzat járványügyi kommunikációja: hol a gazdaság újraindításának a szükségét hangsúlyozták a különböző önjelölt szakemberek és politikusok, hol ellenkezőleg, a korlátozások fenntartása mellett törtek lándzsát.

A 2021. tavaszi harmadik járványhullám ebben a [kommunikációs zűrzavarban](#) érte az országot, ahol már előfordultak a járványügyi intézkedések elleni tüntetések is (az okok között gyakran külföldi médiumból átvett álhírek szerepeltek), és a [de-magóg, járványtagadó politikusok](#) tág teret kaptak az üzeneteikhez – még az állami médiában is. A többféle védőoltás megjelenése nyáron arra készítette a politikusokat, hogy a nyilatkozataikban a járvány végéről beszéljenek, és a sikert maguknak könyveljék el. Ősszel viszont kiderült, hogy ez nagy hibának bizonyult, hiszen októberben még csak 33 százalékos volt a felnőtt lakosság átoltottsága, tehát távol állt a biztonságosnak tekintett 70 százalékos szinttől. Mindeközben a megszorításokból alig maradt érvényben valami.

A járvány 2021 őszén megkezdődött, hamarosan tragikussá vált [negyedik hullámának a felfutása](#) egybeesett az állampolgároknak a nyári szabadságukról való hazatérésével és az iskolanyitással – a kormányzat pedig nem látta előre ez utóbbiaknak a fertőzés terjedésére gyakorolt hatását. A pandémia tetőzése idején belügyi konfliktus is rontott a helyzeten: a kormányfő a PNL-hez, míg az egészségügyi miniszter az USR-hez tartozott, így egy igen káros politikai versengés zajlott a válságkezelés terén közöttük. A jobboldali PNL és a progresszivistá USR a költségvetési célokban sem tudott megegyezni, s Tătaru 2021. októberi leváltása komoly belpolitikai válságot indított be. A kormányzati politika még ellentmondásosabb lett: Orban az együttműködését megköszönő üzeneteket küldött az ortodox egyháznak, az USR viszont egyes ortodox egyházi vezetők oltásellenes megnyilvánulásait kritizálta. Az egészségügyi intézményekben a leterheltség miatt elhanyagolták a nem covidos betegek kezelését, és szembetűnővé vált az oltatlan egészségügyi dolgozók viszonylag nagy száma is. Ez utóbbi körülmények pedig elősegítették a rémhírek és a dezinformációk terjedését – egy olyan társadalomban, amely előtt a kormányzati kommunikációnak amúgy is alacsony a hitele.

A járvány kormányzati kezelése felszínre hozta a pártok önzését, a regionális meghatározottságukat (vagyis azt, hogy nem képesek össznemzeti szintben gondolkodni), valamint a jó kormányzás képességének a hiányosságait (koalíciós feszültségek, az egészségügyi menedzsment hiánya). Természetesen e gondok hosszú évtizedek alatt halmozódtak fel, és rövid idő alatt nem oldhatóak meg. Ugyanakkor az, hogy a politikusok nem vállaltak felelősséget, a megszorító intézkedések pedig elmaradtak, meglátásom szerint egy hamis biztonságérzetben tartotta a lakosságot – és ez erősítette fel a másik probléma, az energiaválság hatását.

AZ ENERGIÁVÁLSÁG

Tény, hogy a 2021. őszi energiaválságot, vagyis a gáz, a benzin és az elektromos áram árának a közel a duplájára emelkedését nem jelezték előre az európai szakemberek, kormányok. A válság mögött álló okok általánosan érvényesek az egész Európai Unióra, de [Romániában](#) az átlagnál károsabb hatást váltottak ki. Közülük az alábbiak a legfontosabbak:

- Hibás [energiapolitika](#). Az energiaipar megújításának elmaradása, az olcsó energiaárak ígérete hosszú távon. A zöldenergiára épülő projektek megkésése, ami bizonytalanabbá tette a jövőt.
- A román energiafogyasztásnak az elmúlt években tapasztalt robbanásszerű növekedése, ami a szektor gazdaságosságának, hatékonyságának a stagnálásával társult.
- A [rövid távú szerződéseket](#) előnyben részesítő uniós energiapolitika, amelynek oka a monopóliumok létrejöttének a kivédése lehet. Romániában ilyen rövid távú szerződések révén fedezték a [fogyasztás 40 százalékát](#), de az ország szűkös tartalékokkal rendelkezett. A 2020/2021-es hideg tél, majd a száraz nyár fennakadásokat okozott a lakossági energiaellátásban. Ennek oka a kormány gyenge menedzsmentképessége, hiszen az ország már korábban bekapcsolódott a regionális energiahálózatokba.
- A járvány nyári csitulása a gazdaság [élénküléséhez vezetett](#): 2021-re 7 százalékos GDP-növekedést jelzett az Európai Bizottság. A gazdaság felgyorsulása szintén növelte az energiaszükségletet. Az uniós és a nemzeti újjáépítési tervek a vállalatok energiaéhségét is táplálták.
- Zavarok keletkeztek a nemzetközi [energiapolitikákban](#), olyan érdekcsoportok alakultak ki, amelyek a konvencionális forrásokra (szén, atomenergia) tették a hangsúlyt. Az európai zöld megállapodás jövője bizonytalanná vált. A hosszú távú energiaprojektek (zöld megállapodás, amerikai gázpolitika, az OPEC és Oroszország termelésnövekedésének a leállítása) rövid távon megnehezítették az olcsó energia elérését. A bukaresti kormányok nem tudtak választ adni e kihívásokra, kétségessé vált az energiapolitika, így elhalasztották a szénerőművek megszüntetését (ami az EU tiltakozását váltotta ki), és új típusú atomerőmű építésén gondolkodtak. A nemzetközi zavart mutatja, hogy Kína, Oroszország és India nem vett részt az ENSZ októberi éghajlatváltozási/energiaügyi konferenciáján ([COP26](#)).

A felsoroltak jól jelzik a román energiapolitika nehézségeit, amelyek hatásait erősíti fel a járvány hibás kezelése, amelynek következtében például nehezebbé vált a költségvetés megfelelő tervezése és végrehajtása. A 2008-as pénzügyi világválságot jórészt a megnövelt pénzforgalommal sikerült legyűrni, akkor Romániában is főleg hitelből és a fogyasztás támogatásával élénkítették a gazdaságot. A költségvetésnek a járvány miatti leterheltsége következtében ez az út jelenleg kevésbé járható. Az energiaárak folyamatos növelése sem vezet jóra – a pártok nem vállalnak ekkora rizikót, hiszen azzal csökkenne a népszerűségük. A politikai elit így

[energiapolitikai útkeresésben](#) van, és előtérbe került (amint az a PNNR-ből is kiderül) az energiaügyi önállósodás lehetősége – amelynek fő eszköze új atomerőmű(vek) (a cernavodai atomerőmű amerikai támogatással megvalósuló harmadik reaktora, és az amerikai fejlesztésű kisméretű atomreaktorok) üzembe helyezése, továbbá a fekete-tengeri talapzat szénhidrogén-készletének a kiaknázása lenne. Emellett az új kormány a fűtési és az üzemanyagköltségek, valamint az adók jobb elosztásán dolgozik, hogy az áremelések kevésbé sújtsák a lakosságot.

Az önálló energiaügyi képességnövekedés érdekesen függ össze a biztonságpolitikában tapasztalható katonai kapacitás erősítéssel. A két, egymást erősítő tényező dinamikája a belpolitika hullámzó alakulásában is jól nyomon követhető.

A NAGYKOALÍCIÓ ESÉLYEI, A GYAKORI POLITIKAI VÁLSÁGOK

Érdemes előrebocsátani, hogy a nagykoalícióknak, vagyis a két nagy párt szövetségének vegyes megítélésű előzményei vannak Romániában. Ahhoz, hogy közelebb kerüljünk a politikai lehetőségek megértéséhez, megpróbálhatunk párhuzamot vonni a 2008 után és a 2021-ben hatalomra került kormányok helyzete között.

[2008 őszén a PSD](#) 34 százalékkal nyerte meg a választásokat; a második, csupán 1 százalékkal lemaradva, a Traian Băsescu akkori államfő mögött álló politikai formáció, a Demokrata Liberális Párt (*Partidul Democrat Liberal*, PDL) lett. A PDL fő ellenfele a Călin Popescu-Tăriceanu akkori kormányfő vezette PNL volt, így Băsescu egy PDL–PSD-kormány megalakítását támogatta – Emil Boc PDL-elnök vezetésével. Abban az évben kezdődött a gazdasági világválság, amely néhány hónappal később Romániát is komolyan sújtotta, de az ország még az Európai Unióhoz való csatlakozás eufóriájában volt, és a politikusok körében derűlátás uralkodott. A PSD–PDL-nagykoalíció 2009-re komoly [válságba került](#), amelynek fő oka a vezetői pozíciók elosztása, valamint a közbeszerzések és a szerződések kedvezményezettjei körüli vita volt. Ma, az egészségügyi válság okozta összetettebb helyzetben Klaus Johannis államfő PNL-je a másik nagy párttal, a PSD-vel szövetkezett, hogy a PNL–USR-szövetség csődje után új kormányt alakítson.

A PNL–PSD-kormánykoalíció létrejötte után a pártvezetők és csoportjaik pénzügyi érdekei körüli feszültségek várhatóan szintén hamar megjelennek, hiszen most az EU 80 milliárd euró értékű helyreállítási alapjának az elköltéséről is szó van (amelyből [1,8 milliárd eurót](#) december 2-án már folyósítottak is az országnak). Mindkét párt két katasztrofális kormányzáson van túl: a PSD vezette koalíció három (2016–2019), a PNL pedig két év (2019–2021) után mondott csődöt – így az érdekcsoportjaik gyors sikereket akarnak elérni üzleti téren is. A Politico szerint a [két nagy párt népszerűsége](#) már 2021 októberében viszonylag alacsony volt: a PNL 20, a PSD 37 százalék körül állt a felmérésekben. A közvélemény-kutatások szerint a PSD támogatottsága az ellenzékben töltött idő alatt [nőtt](#), de nem annyira, hogy

helyreállította volna a korrupció miatt megtépázott imázsát a választók körében. Ugyanakkor „»a PNL–PSD-szövetség az egyetlen képlet, amely elegendő támogatottsággal rendelkezik a parlamentben, és amíg Klaus Iohannis ellenzi az USR kormányra lépését, nincs más megoldás. Sokkal fontosabb, hogy az elnök mit akar, mint a PNL vezetése« – mondta Vladimir Ionaş szociológus a [SpotMedia.ro](#)-nak.”

Az államfő pártja, a PNL rossz helyzetben van: a járvány ellentmondásos kezelése és a gyenge energiapolitika miatt jelentősen csökkent a népszerűsége, továbbá a párton belül éles ellentétek feszülnek a volt elnök, Ludovic Orban és a mostani vezető, Florin Cîţu csoportja között. Mindez azt jelezheti, hogy a leendő kormány az eddigieknél is kevésbé lesz stabil, összeforrott.

2024 rendkívül fontos év lesz a román politikában, mert elnök-, parlamenti és EP-választásokat is fognak tartani. A PSD várhatóan kevésbé lesz képes (és hajlandó) a mostani ellenzékkal (a progresszívista USR-rel és a szélsőséges AUR-al) együttműködni, hiszen azok a PSD (és a PNL) ellenében fogalmazzák majd meg a programjukat. Így a belpolitika középpontjában minden bizonnyal a PSD és a PNL államfőjelöltje közötti küzdelem lesz. E tény pedig máris beárnyékolja a most kezdődött PSD–PNL-kormányzást. A 2008-as PDL–PSD-koalíció úgy ért véget, hogy a közelgő elnökválasztás előtt az utóbbi kihátrált belőle, hogy a jelöltjét, Mircea Geoană-t sikeresebben fel tudja készíteni a kampányra. A bukaresti politika sajátosságait figyelembe véve 2024 előtt is hasonló helyzet állhat elő: valamelyik nagy párt kilép a kormánykoalícióból.

Felmerül tehát a kérdés, hogy a mostani nagykoalíció mennyire lehet tartós. Elvben alig. Aki viszont a bukaresti politikát elvi alapon, a nyugati politika törvényszerűségei szerint próbálja megérteni, gyakran téved. Ennek oka elsősorban az a helyi sajátosság, hogy a közélet és a gazdaság egyaránt hálózatokban működik.

A HÁLÓZATOK SZEREPE

Meglátásom szerint Romániában a politika és a gazdaság alakításában döntő szerepük van a nem hivatalos, félig titkos hálózatoknak. 1990 előtt egy hatalmas hálózatot mozgatott a kommunista [titkosszolgálat](#): a Szekuritáté mintegy negyvenezer tisztje hozzávetőleg háromezrezer civil ügynököt ellenőrzött. Az utóbbiak mérnökök, művészek, újságírók, papok voltak, illetve a [társadalom minden csoportjából](#) érkeztek, és bizalmi alapon, javadalmazásért, előnyökért tevékenykedtek a Szekuritáténak. E titkos hálózat lefedte az állam működésének minden területét. 1990 után viszont többfelé szakadt, az „utódokról” a sajtó időnként lerántja a leplet: közéjük tartoznak az ortodox egyház gazdasági vállalkozásai; a gyógyszeripar, a média, a belföldi titkosszolgálatok és az ügyészségek összefonódásai; a kőolaj-, a fegyveripar és a hírszerzés hálózatai.

A [Recorder.ro](#) oknyomozó újságírói feltárták az [ortodox egyháznak a hálózatban működő titkos gazdasági tevékenységét](#). Mindez fényt vetett a rendszerszintű korrupcióra is. A mintegy 100 milliárd eurós (zömében erdőből és ingatlanokból álló)

bevallott vagyonnal rendelkező egyházat vaskézze irányítja Daniel pátriárka (és ő nevezi meg a hálózatok főnökeit is). A vezető testületet 45 püspök és 45 világi személyiség alkotja, az utóbbiak vezetője Aurel Pop szélsőjobboldali akadémiaelnök. Az egyház gazdasági ügyekben önállóságot élvez, az üzleti tevékenységét homály borítja, így a bukaresti katedrális építésére költött 1,3 milliárd eurónyi közpénz sorsa is ismeretlen. A gazdasági tevékenysége mögött rejlő informális hálózat segíti, hogy az egyház a saját embereit tegye be állami és önkormányzati intézményekbe, akik aztán a titkosszolgálati háttérnek köszönhetően közpénzeket szereznek, valamint olyan üzletemberek alkalmazását javasolják az egyház vezetőségének, akik hamis beszerzési eljárásokkal, a piaci árak közel a duplájáért végeznek el építkezéseket, templomfelújításokat.

Ezek a hálózatok kooptálással vesznek fel új tagokat, ismeretségi, bizalmi alapon, s nem érdem alapján léptetnek feljebb valakit a hierarchiában, és alapvetően Nyugat-ellenes, sovíniszta beállítottságúak. A korrupció az összetartozás habarcsa lett, amely hosszú távon jelentősen lehatárolja az állam hatékonyságát és modernizálási lehetőségét. Pedig a hazai és a nemzetközi kihívások egy hatékonyabb kormányzást igényelnének.

Az utóbbi évek bukaresti kormányválságai (a progresszívista USR távozása a kormánykoalícióból, bizalmatlansági indítvány) mögött [két nagy politikai-gazdasági](#) érdekcsoport küzdelme áll. Egyik oldalon a régebbi, a Klaus Johannis államfő és a PNL által képviselt, s a polgári titkosszolgálat (*Serviciul Român de Informații*, SRI) által összefogott, főként régi üzletember-politikusi csoport, a másikon pedig az USR-t támogató hírszerzés (*Serviciul de Informații Externe*, SIE) és egy fiatalabb nagyvárosi érdekcsoport áll. Az utóbbinak nincs kiterjedt országos hálózata és biztos jövedelemforrása, és nehezményezi, hogy hátrányba került a kormányzati fejlesztési pénzek elnyerésekor. Tény, hogy a hírszerzés volt igazgatója, [Silviu Predoiu](#), valamint a SIE-hez közel álló *Adevărul* napilap rendszeresen kritizálta a kormányfőt, ugyanakkor a belföldi SRI-től eltérően a külföldön működő SIE költségvetése valóban nem növekedett az elmúlt években. A régebbi csoportot támogató *DIGI24* pedig az USR-t tartja hibásnak a belpolitikai válságért. A tét a 80 milliárd eurós uniós újjáépítési finanszírozás feletti ellenőrzés megszerzése, ami leginkább a két fontos ügyészség (a szervezett bűnözést és a korrupciót vizsgáló ügyészség) vezetéséért zajló küzdelemben jelenik meg. A háttérben azonban számos üzleti viszály is meghúzódik, így többek között a legnézetesebb tévécsatorna, a ProTV tulajdonosi pakettje, a fekete-tengeri gázkitermelés üzlete, autópálya-építés, katonai beszerzés elnyerése forog kockán.

Romániában a politikai táborok között nagy az átjárás, inkább csak konkrét üzletek vagy fontos politikai döntések (pl. ügyészi kinevezések) alkalmából jelennek meg határozottabban az érdekcsoportok. Az RMDSZ a Johannis–Cîțu-táborhoz pozícionálta magát 2021 folyamán. Az utóbbi csoport határozottan USA-párti és atlantista – és a németországi politika várható balra fordulása miatt aggódik. Az USR elnöke, Dacian Cioloș Emmanuel Macron francia elnök bizalmasa. A Nemzetbiztonsági Tanácsban képviselt legszűkebb román vezetői kör bizonyára azt szeretné, hogy a Johannis vezette régebbi csoport révén Románia az amerikai

érdekek regionális képviselője legyen – az azzal járó IT-s, energia- és nemzetpolitikai hozadékkal együtt –, az USA révén pedig a francia–német érdekeké. A két külpolitikai irányzat viszont egyre nehezebben tudja kompromisszumokkal rendezni az ügyeit.

ROMÁNIA BIZTONSÁGFELFOGÁSA

Említettem korábban az energiaügyek és a biztonságpolitika összefüggéseit; mindkét témakörben – egymást befolyásoló trendben – a belföldi képességek erősítése került előtérbe. Az alábbiakban a biztonság romániai felfogását vázolom.

Az egyik vezető román biztonságpolitikus, [Iulian Fota szerint](#) 2021 folyamán a világpolitika eseményei (az AUKUS megalakulása, francia útkeresés, Oroszország energiapolitikája és aktivizálódása Kelet-Európában, a belorusz–lengyel–balti válság, Kína felemelkedése) rontottak térségünk biztonsági helyzetén. Az AUKUS (Ausztrália, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok szövetsége) és a Quad (az Egyesült Államok, India, Japán és Ausztrália négyoldalú együttműködése) az atlanti térségről az Indo-csendes-óceáni térségre teszi át Washington biztonsági prioritásait, emiatt a NATO európai tevékenysége veszít a fontosságából. Ennek hatásaként az európaiak kétoldalú biztonsági együttműködések keresnek (lásd pl. [francia–görög megállapodás](#)), és a nagypolitika jóval titkosabb, zártabb körű lesz. Fota szerint a 2021 nyári kabuli kivonulás és az ausztrál tengeralattjáró-üzlet miatt kifejezett francia felháborodás célja az lehet, hogy az amerikaiak könnyebben fogadják el az európai stratégiai autonómiát. Az orosz–belorusz közös hadgyakorlat és az EU határán zajló migránsválság, valamint az ukrán államfő, Volodimir Zelenszkij elleni merényletkísérlet és [összeesküvés](#) (illetve a Nyugat elmaradt reakciója) Oroszországnak a tőlünk keletre tapasztalható, megnövekedett manőverezési képességét jelzi. Az új bukaresti kormány szerint Románia válasza e kihívásokra a katonai [képességeinek az erősítése](#) kell hogy legyen, ahhoz viszont sikeres belpolitika is kell. A katonai kapacitásépítés fő oka a román média szerint az általuk érzékelt orosz veszély.

Az orosz veszélyt egyre valószínűbbnek tartó román média kiemelten számolt be arról, hogy Jens Stoltenberg [NATO-főtitkár 2021. októberi nyilatkozata](#) szerint „a NATO és Oroszország kapcsolatai a mélyponton vannak... Moszkva Ukrajna felé agresszív... az EU stratégiai függetlenségi terve gyengíti a NATO-t”. Az észak-atlanti szervezet októberi varsói Biztonsági Fórumán a [lengyel vendéglátók kifejtették](#), hogy Ukrajnát meg kell védeni, ehhez pedig a NATO-nak és az EU-nak együtt kell működni, sőt bővíteni is kell az atlanti szövetséget. A [NATO 2030](#) című dokumentum megerősíti az Egyesült Államoknak a biztonságpolitikai „értékek és vörös vonalakra” vonatkozó doktrínáját, amely „emeli a tétet” az Oroszországgal és Kínával való konfrontációban. [Fota szerint](#) várható, hogy Vlagyimir Putyin orosz és Hszi Csin-ping kínai elnök „tesztelni fogja a nyugati szövetség tagjait”. Román biztonságpolitikai

közírók szerint a Kreml legelőbb valószínűleg Ukrajnában fog támadni, mert ott erőfölényben van, és az EU-nak és az USA-nak „egyszerre adhat sakkot”, próbára téve a transzatlanti szolidaritást és eltökéltséget. A kaukázusi biztonsági helyzet destabilizálódása már az orosz offenzíva kezdetét jelzi, a [Moldovai Köztársaság](#) pedig az ukrajnai események kárvallottja lehet. A NATO Kínával való összemérettetése sokkal bonyolultabb és lassabban kibontakozó folyamat, és Pekingnek még nincsen kész stratégiája Washingtonnal szemben. Fota reméli, hogy a Nyugat tudja, mit tesz, mert az eddigi közös biztonsági teljesítménye igen gyenge.

Mindebből kitűnik, hogy Románia az oroszországi biztonsági kihívás széles körű felpörgésétől tart, és arra egy koordináltabb nyugati választ szeretne. Ez utóbbiban partner lehetne hazánk, de tudjuk, hogy Bukarestben tartanak [egy fiktív „orosz–magyar biztonsági együttműködéstől”,](#) ami az európai progresszivista–szuverenista vita háttérével arra készítheti a szomszédunkat, hogy az elszigetelésünkre törekedjen a nemzetközi biztonságpolitikában.

Fota úgy értékeli, hogy Románia [biztonsági helyzete](#) gyökeresen meg fog változni: Bukarest a szövetségi rendszer gyengülését sejtí, és elképzelhető számára, hogy a NATO már nem nyújt megnyugtató garanciákat a védelmére. Ennek oka a román felfogás szerint az USA belpolitikai meg hasonlottsága, a NATO-n kívüli hatalmak által jelentősen befolyásolt brit, francia és német belpolitikai folyamatok, a NATO-tagországok közötti feszültségek (például az energiapolitika, a vámrendszer, valamint Kína és Oroszország megítélésének terén). [Felmérések](#) mutatják, hogy az atlanti szövetség nyugati tagállamaiban számottevően csökken a kölcsönös védelem társadalmi támogatottsága egy esetleges háború esetén. A járvány tehát felerősítette a nemzeti egoizmust is.

Értékelésem szerint mindez nem azt jelenti, hogy a szövetségesek nem kívánják teljesíteni a kollektív védelmi kötelezettségüket, inkább arról van szó, hogy a katonai megoldással szemben még inkább előnyben részesíthetnek bizonyos politikai lépéseket. A NATO-nak a szolidaritást megkövetelő 5. cikke nem tisztázza a kihívásokra adandó válaszok eszközét. [Az új román kormány](#) szerint a fő feladat Románia katonai, biztonsági képességének az erősítése, valamint a nemzeti öntudat építése.

ÉRTÉKELÉS

Románia a nemzetközi eseményekből levont tanulságként attól tart, hogy az ország érdekei szempontjából a nagyhatalmi viszonyok alakulása hosszú távon kedvezőtlen lesz. A politikai elit egy olyan világot vizionál, amelyben mindenki mindenki ellen fog küzdeni – ez azonban véleményem szerint főként a hatalmi kemény mágna a saját megmaradása érdekében terjesztett propagandája.

Meglátásom szerint térségünkben a politikai elitek az elmúlt száz év történeteiből általuk levont tanulságok alapján viszonyulnak a korukhoz. A románokat például az 1940-es szövetségi rendszerük leolvadásának az emléke nyomasztja. A román elemzők azt próbálják megfejteti, mit jelent az EU–NATO-kapcsolatokban a lengyel

és az amerikai fél által használt „szinergia” fogalom, és mit fed a francia elnök által hangoztatott „stratégiai iránytű” keresése. A bukaresti kormány a Nyugat biztonságpolitikájának zavarai miatt aggódik, amelyek következményei leginkább Ukrajnát sújthatják.

A nemzetközi politika feszültségei egyre gyorsabban és erősebben jelennek meg térségünk államainak a belpolitikájában, így Romániában is. Természetes lenne, hogy szomszédként együtt igyekezzünk e kihívásoknak megfelelni, hiszen mi vagyunk a leginkább érdekelték egymás sikerében, jólétében, nem pedig a távoli hatalmak.